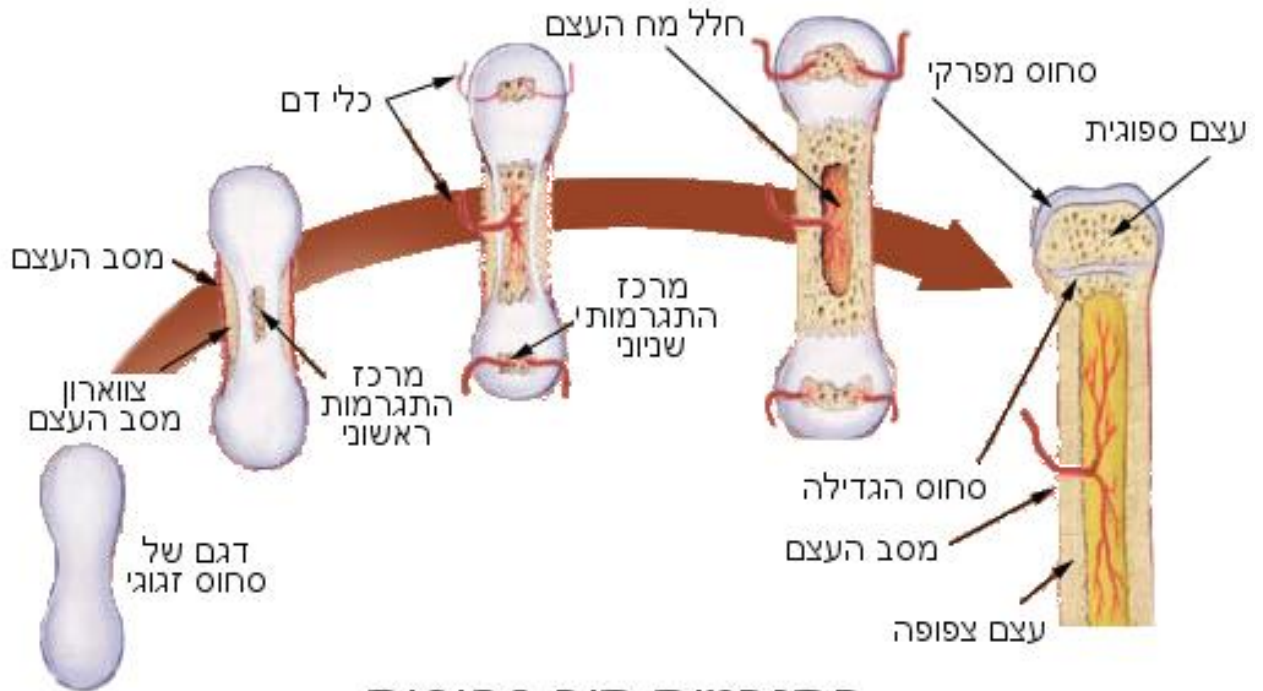

סימן צט

סעיף א-ב : העצמות

התגרמות תוך-סחוסית

ישנם 3 חלקים עיקריים בעצם : עצם צפופה, מח עצם, סחוס. בעצם של בהמה אסורה טמאה או טריפה ונבלה : מח העצם והסחוס אסורים מן התורה. אבל עצם הצפופה אסורה מדרבנן לדעת רוב הראשונים וי"א שאינה אסורה כלל (רשב"א במשמרת הבית)

רמב"ם הלכות מאכלות אסורות פרק ד הלכה יח

האוכל מנבלה וטריפה, או מבהמה וחיה הטמאים מן העור ומן העצמות ומן הגידים ומן הקרניים ומן הטלפים ומן הצפרניים של עוף ממקומות שמבצבץ משם הדם כשיחתכו ומן השליא שלהן אף על פי שהוא אסור ה"ז פטור מפני שאלו אינן ראויין לאכילה ואין מצטרפין עם הבשר לכזית.

הטעם שנאמר ויקרא פרק יא (ח) : "מבשרם לא תאכלו". (ספרא, מגיד משנה).

משמע מהרמב"ם שכל שאינו ראוי לאכילה אינו אסור מן התורה אבל אסור מדרבנן ולרשב"א אין לאסור עצמות כלל. הערה : נ"מ לגבי גלטיין שעשויה מעצמות של בהמות טמאות : לרשב"א אין כאן שום איסור אבל לרמב"ם ולרוב הראשונים יש איסור דרבנן. יביע אומר ח"ח סימן יא אות ו'. עיין גם עולמות.

שאלה : בישלו עצם נבלה שיש בו מח וסחוס בתבשיל ירקות . מה דין העצם? לכאורה כיון שהעצם אסורה מדרבנן היא אוסרת מדרבנן את המאכל אם אין בו 60 נגד כל העצם. אבל יש לדון אם כל חלקי העצם נותנים טעם לתבשיל. המח והסחוס פשוט שכן, אלא שהעצם הצפופה כיון שאין בה טעם מצד עצמה אינה אוסרת. השאלה האם ניתן לצרפה להיתר כיון שאינה פולטת טעם של איסור אבל גם בולעת.

משמע שעצמות האיסור מצטרפות לאסור.

חולין צח מאן דאמר בששים סבר בשר ועצמות בהדי בשר ועצמות משערינן והוה ליה ששים, ומאן דאמר במאה סבר בשר בהדי בשר משערינן והוה ליה מאה

משמע שעצמות ההיתר ועצמות האיסור מצטרפות להיתר.

ירושלמי ערלה פ"א ה"ג מן מה דאמר רב הונא קליפי איסור מצטרפת להיתר הדא אמרה טינופת של תרומה מצטרפת עם החולין להעלות את התרומה.

נאמרו כמה תירוצים בראשונים לישוב הסתירה בין הבבלי לירושלמי:

א. הרמב"ן סובר שיש לפסוק כבבלי ולכן עצמות האיסור לאיסור וההיתר להיתר.

ב. הרא"ה הר"ן (לה סוע"א): אף לפי גמרא דחולין אפשר לומר דעצמות האיסור מצטרפות להיתר דלמאן דאמר בששים היינו טעמא דלא מצטרפין עצמות שבזרוע להיתר לפי שהן עצמן אוסרין מפני מוח שבהם ומחמת רכותן שיצא מהם לחות אבל עצמות יבשים וקליפים שאינם אוסרים אפשר שאף אותן של איסור מעלין את ההיתר.

ג. והביא ג"כ דעת רבינו שמשון בפ"ה ממסכת תרומות (מ"ט): יש לחלק בין עצמות לקליפין דיש בעצמות לחות יותר ממה שיש בקליפין. ואח"כ כתב דלא מסתברא כלל דהא גיד הנשה למאן דאמר (חולין צט): אין בגידים בנותן טעם אם נתבשל עם הירך מותר ומי עדיפי עצמות יותר מגיד לכך נראה דהא דיליף מזרוע בשלה ומשער בעצמות סימנא בעלמא הוא דאסמכתא היא.

ד. ספר אור זרוע חלק ד פסקי עבודה זרה סימן רעז

לכך נראה דהא דיליף מזרוע בשלה ומשער בעצמות הזרוע סימנא בעלמא ואסמכתא בעלמא היא. דמדאורייתא בטל ברובא דזרוע בשילה מין במינו הוא ובטל ברובא מן התורה הילכך עצמות של איסור אינן מצטרפות לאיסור אבל עצמות של היתר מצטרפין להיתר. אבל אין לצרף עצמות של איסור עם ההיתר לבטל את האיסור כרב ביבי וכרב הונא דטורח להיתר כולי האי. אף על גב דמשמע להיתר. ואם שום אדם יתיר לא עבר על דברי חכמים אבל אין נכון להקל כולי האי.

ותמהו האחרונים על דבריו שהרי אם אינן אוסרים היה ראוי לצרפם להיתר. ונראה שמקורו מהאור זרוע שאוסר רק לחומרא.

פמ"ג: האור זרוע מסכים לדינא עם רבנו שמשון. אלא שחשש שאם בישלו העצם עם הבשר האיסור התבטלו בנפרד ולכן חשש גם בחי אטו התבטלו.

החוות דעת מסביר שהעצמות אסורות מצד עצמם אלא שהפליטה מותרת כמו הביצה. לכן לא מצטרפות לא להיתר כי הן אסורות ולא לאיסור כי לא פולטות איסור.

פסק הרשב"א בתורת הבית (הארוך ב"ד ש"א ו.) דעצמות של איסור מצטרפים עם ההיתר ואצ"ל שעצמות ההיתר מצטרפים עם ההיתר ומ"מ עצמות שיש בהם מוח המוח שבעצמות של איסור אוסר ומצטרף עם האיסור. וכך פסק בש"ע (א).

פרישה א: -- לפי שגם העצמות בולעים מן האיסור ומתפשט בהם האיסור, אבל אין להם לחלוחית שיאסורו ג"כ. כו"פ - לעצמות יש טעם עצמי קלוש.

הט"ז (א) נתן טעם: עצמות האיסור

מצטרפין לפי שאינם בני אכילה אינם בכלל האיסור ומ"מ בולעים הם על ידי הבישול ע"כ מצטרפין לבטל האיסור כי האיסור מתפשט גם לתוכן ויש בהם ג"כ לחלוחית לבלבל האיסור שבולעים מן הבשר האסור.

סעיף א: חתיכת נבלה שיש בה בשר ועצמות שנפלה לקדירת היתר, עצמות האיסור מצטרפים עם ההיתר לבטל האיסור, ואצ"ל שעצמות ההיתר מצטרפין עם ההיתר, אבל המוח שבעצמות איסור מצטרף עם האיסור. וגוף הקדירה אינה מצטרפת, לא עם האיסור ולא עם ההיתר. הגה: ויש מחמירים שלא לצרף עצמות האיסור עם ההיתר לבטל ובמקום הפסד יש לסמוך אמקילין ומתירין, כי כן עיקר.

ש"ך א: כתב הר"ן פג"ה דהעצמות הרכות מצטרפים לאיסור מפני מוח שבהן ומחמת רכותן שיצא לחות.

אבל הרב עובדיה זצ"ל (יביע אומר ח"ח סי' יא אות ו) דייק מסתמת הטור והש"ע שאין הבדל בין עצמות קשים לעצמות רכים, וכולם מצטרפים להיתר.

דעת הרמ"א שיש לצרף עצמות ההיתר להיתר אבל אין לצרף עצמות האיסור עם ההיתר ולא עם האיסור. כדעת האור זרוע. אבל הש"ך והגר"א כרא"ה והר"ן.

לכן קליפות של ביצים טמאות שאין בהם טעם ניתן לצרפם להיתר וכן גרעיני פירות שאין בהן טעם יש לצרפם להיתר.

סעיף א: חתיכת נבלה שיש בה בשר ועצמות שנפלה לקדירת היתר, עצמות האיסור מצטרפים עם ההיתר לבטל האיסור, ואצ"ל שעצמות ההיתר מצטרפין עם ההיתר, אבל המוח שבעצמות איסור מצטרף עם האיסור. וגוף הקדירה אינה מצטרפת, לא עם האיסור ולא עם ההיתר.

שאלה: למה לא לשער את גוף הקדירה להיתר כשם שמצטרפים את העצמות להיתר? אם בשעת הבישול של ההיתר (תבשיל ירקות) עם עוף נבלה עירב עם מצקת. האם ניתן לצרף את המצקת להיתר כדי לבטל האיסור?

חולין דף צז: אמר רבי חנינא: כשהן משערין, משערין ברוטב, ובקיפה, ובחתיכות, ובקדירה; איכא דאמרי: בקדירה עצמה, ואיכא דאמרי: במאי דבלעה קדירה.

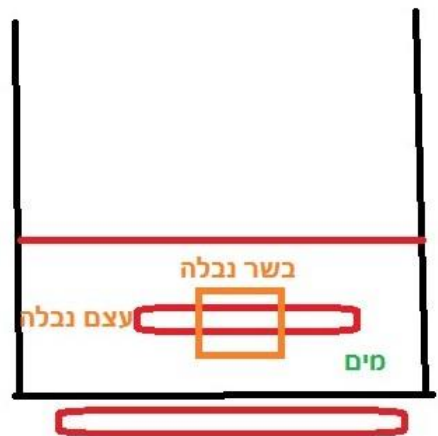
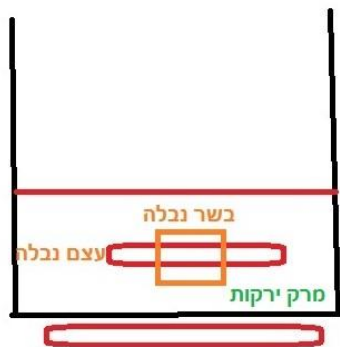
רש"י: במאי דבלעה קדירה - אם ראינוהו כשנפל שם קודם שנתמעט ואנן משערין אותו לאחר שנתבשל לכמות שנפל שם ואין בהיתר ששים בו אומדים כמה בלעה קדירה מן ההיתר לפי שכשנפל שם היה היתר הרבה

ונתמעט בבליעת הקדירה, אבל בקדירה עצמה לא משערין. וכיון דאיפליגו לישני ואיסורא דאורייתא היא אזלינן לחומרא ולא משערין בקדירה. ועיקר הדבר כמות שהוא בא לפנינו משערין ליה ולא משערין במאי דבלעה קדירה מן ההיתר לפי שאף מן האיסור נבלע ונתמעט מכמות שהיה. וכדאמרי' לקמן (דף צח) אטו דהיתרא בלע דאיסורא לא בלע.

2 תשובות: הפרי תואר אומר שעצם נמצא באמצע התבשיל והוא בולע מכל הצדדים משא"כ הקדירה אינה בולעת אלא מהצד הפנימי שלה. לפי זה כותב הפמ"ג שאם יש חתיכות חרס בתוך התבשיל הם מצטרפים להיתר. אבל החוות דעת חולק על זה שיש לחלק בין גוף הקדירה שאין בו כושר בליעה (שהוא יבש) כמו העצם שהוא גוף אורגני שבולע יותר. ולכן אם יש חתיכות חרס בקדירה אין לצרף להיתר. ומה שמצטרפים האיסור הבלוע בדפנות הכלי הוא משום שלחומרא אמרינן שהכלי בולע ופולט ולא לקולא.

פרי מגדים משבצות זהב על שולחן ערוך יורה דעה הלכות תערובות סימן צט סעיף א
(ב) וגוף. עט"ז. יראה לפרש כוונתו דהמחבר על כרחך אחרסי הקדירה קאי דאי אבולע הכריע בסעיף ד' להקל במינו כרשב"א וכדבעין למימר שם. ועל כרחך אגוף החרס קאי וסובר דיש לחלק בין קליפת איסור דמצטרפין להיתר אף שאין בהן לחלוחית לגוף החרס דאין הרוטב מכסה אותו בחוץ כמ"ש הפרי תואר הבאתיו באות הקודם, ומיהו בלחלוחית בתוך דופני הקדירה (כוונתו להיתר הבלוע בדפנות) סובר המחבר דמצטרף שפיר דמקושר הוא עם רוטב שבתוך חלל הקדירה וכמ"ש לקמן,

סעיף ב:

בישלו עצם נבלה של 100 סמ"ק עם בשר נבלה של 50 סמ"ק במים.

א. מה דין המים?

ב. אם אין 60 במים ובעצם נגד הנבלה. ולאחר מכן בישלו העצם עם הבשר במרק ירקות. מה דין הירקות? לדעת

מרן ולרמ"א?

תשובה: למרן אמנם העצם בלעה גם טעם הנבלה אבל כמובן בבישול השני עם הירקות די ב 60 כנגד ה 50 סמ"ק של הנבלה והעצם מצטרפת לירקות. אבל לדעת הרמ"א כיון שהעצם בלעה מים עם טעם מהנבלה המים שבתוך העצם ני"נ ולכן צריך שיהיה בירקות 60 נגד 150 סמק. ומסתבר לומר שהעצם הנבלה מצטרפת להיתר מעיקר הדין גם לדעת הרמ"א בהפסד מרובה כיון שלעצם אין טעם מחמת עצמה ודינה ככלי חרס שמעיקר הדין אינו ני"נ. וכן משמע מהפר"ח. וכ"כ הוראה ברורה צט שער הציון אות לד.

ב"ח ב: אם נתבשלה תחלה...עצמות שבה מצטרפים עם האיסור: דשמא נתמעט בשר הנבילה ונכנס בעצמות, אבל אם ראה האיסור כשהיא חיה אז ודאי סגי בס' כנגד הבשר שראה בעוד שהיתה החתיכה חיה. וכך כתב הפר"ח (ד).

משבצות זהב (א בסוף) הוסיף: מה שאין כן לדידן דנעשה נבילה בשאר איסורין, אם כן העצמות מצטרפין לאיסור שהרי בלעו מרוטב ונעשים נבילה.

סעיף ב: במה דברים אמורים שעצמות האיסור מצטרפין עם ההיתר, כשנפלה חתיכת הנבלה לקדרת היתר כשהיתה חיה, אבל אם נתבשלה תחלה ואח"כ נפלה לקדירת היתר, עצמות שבה מצטרפים עם האיסור, לפי שבלעו מבשר הנבלה כשנתבשלה לבדה.

פרי חדש סימן צט סעיף ב

[ד] עצמות שבה מצטרפים עם האיסור לפי שבלעו כו'. כלומר וכיון דלא ידעינן כמה בלעו, בכולהו עצמות משערינן. ומיהו מסתברא לן דגוף העצמות מצטרפין נמי לבטל האיסור דומיא דכחל דהכחל עצמו מן המנין וכדלקמן בסעיף ג' דחתיכה הבלועה מאיסור מצטרפת לבטל האיסור, וכן אי ידעינן כמה הוא שיעור המוהל ופליטת הבשר הבלוע בעצמות אין צריך לשער אלא נגד אותו שיעור הידוע והעצמות מצטרפין לבטל האיסור, ולא מסתבר לחלק בזה בין עצמות לחתיכת בשר וכחל, משום דכל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון. נראה לי:

פרי מגדים משבצות זהב על שולחן ערוך יורה דעה הלכות תערובות סימן צט סעיף א

עוד אעורר דבר אחד והוא כמו שאתה רואה שמ"ש המחבר בס"ב במה דברים אמורים והוא מדברי הר"ש [תרומות פ"ה מ"ט] והרא"ש [פג"ה ס"ל] והמחבר קיצר והטור סיים דשמא נתמעט מבשר הנבילה ונכנס בעצמות. וכן הוא כוונת המחבר. ואם ראה תחילה כמה היתה הנבילה אין לחוש ואם בישלה עם אחרות עדיין יש חשש כמבואר כל זה היטב בב"ח [ס"ב] יע"ש. מה שאין כן לדידן דנעשה נבילה בשאר איסורין, אם כן אף ידוע כמה היתה קודם בישול אי' ונתבשלה לבדה במים עם כל זה אין עצמות מצטרפין אלא לאיסור שהרי בלעו מרוטב ומים הנעשים נבילה וצריך נגד הכל. וזה שסיים הלבוש [ס"ב] והוסיף ב' מלות "וונעשין נבילה" ולדעתו כיון לזה ולבושיה כעמר נקי. וכי תימא לו יהא כן מידי דהוה אשני מיני איסורין שאין טעמן שוה, כבר דברנו מזה במקום אחר ובפתיחה דאם זית נבילה שנתבשל עם זית מים ונעשה נבילה ונפלו שניהן לנ"ט ירקות לא אמרינן כל אחד בטל דנידון הכל כבשר נבילה וצ"ע:

סעיף ג: חתיכה הבלועה מאיסור

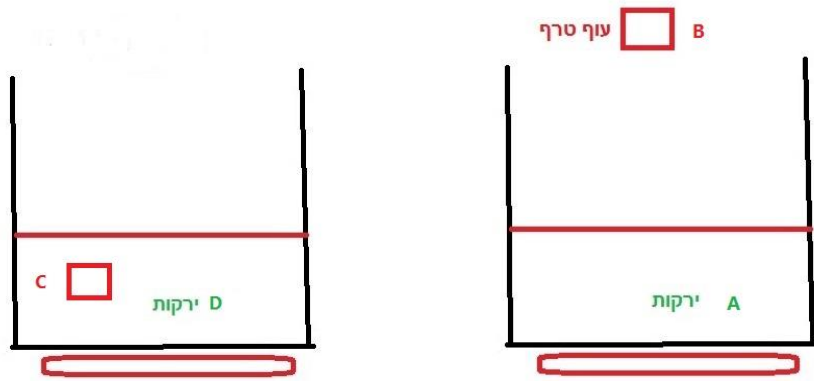
ב"י: כתב הרשב"א (בתשובה סימן תצ"ד) שנשאל לדידן דנקטינן כרבינו אפרים דלא אמרינן חתיכה עצמה נעשית נבלה אלא בבשר בחלב בלבד, אם חתיכה הבלועה מאיסור מצטרפת לבטל האיסור? והשיב: נראה לי שמצטרפת שאם היה אפשר לסוחטה היא עצמה מותרת, והרי זה ככחל שאמרו "כחל בששים וכחל מן המנין" וכחל עצמו אסור עכ"ל.

סעיף ג: בשאר איסורים, חוץ מבשר בחלב, חתיכה הבלועה מאיסור מצטרפת לבטל האיסור. הגה: ואין נוהגין כן, כי קיימא לן בכל איסורים חתיכה נעשית נבלה.

ש"ך ד: פי' החתיכה הבלועה מאיסור שנפלה להיתר ואין בהיתר סי' לבטל האיסור אלא בצירוף החתיכה מצטרפין גם החתיכה לבטלה מיהו החתיכה עצמה אסורה לפי שהאיסור שבה אינו נפלט ממנה לגמרי.

כה"ח יט: מנהג הספרדים להקל כדעת מרן דלא אמרינן חנ"נ בשאר איסורים (ודלא כהפר"ח שמחמיר).

סעיף ד: האם ניתן לצרף ההיתר הבלוע בקדירה

שעת שבא לפנינו : נפח הירקות D, נפח העוף C

שעת נפילה : נפח הירקות A, נפח העוף B

שאלות:

1. אם בשעה שנפל האיסור היה בהיתר ס' כדי לבטלו : כגון שבעלת הבית בישלה עוף וירקות לפי מתכון מדויק. $A = 60$ זיתים, $B = 1$ זית
  - אם יש עוד ס' בשעה שבא לפנינו (לפני הרב) כגון שבא בעלה וגילה שהעוף אינו לפי הכשרות שהוא מקפיד עליה, מה הדין? $D = 30$ זיתים, $C = 0.5$ זית.
  - אם אין ס' בשעה שבא לפנינו, האם אפשר לצרף הבלוע בכלי כדי להתיר? האם יש הבדל בין מין במינו למין בשאינו מינו? $D = 50$ זיתים, $C = 0.9$ זית.
  - אם בשעה שבא לפנינו אין האיסור בעין, כגון שבעלה אמר לאשתו בטל. שהעוף לא לפי הכשרות, והיא מיד זרקה אותו. ובא הבעל ושאל הרב מה לעשות, מה הדין?
2. אם בשעה שנפל האיסור לא היה ס', ועכשיו יש ס'?
  3. אם לא נודע לנו אם היה ס' בשעה שנפל האיסור :
- אם אין ס' בשעה שבא לפנינו, מה הדין? אולי נוכל לומר שהאיסור הוא כמו שבא לפנינו וההיתר החסר נבלע בקדירה ונצרף אותו כדי להשלים ההיתר החסר?
  - אם יש ס' בשעה שבא לפנינו? מה הדין במין בשאינו מינו?

תשובות על סעיף ד

1. אם בשעה שנפל האיסור היה בהיתר ס' כדי לבטלו : כגון שבעלת הבית בישלה עוף וירקות לפי מתכון מדויק. $A = 60$ זיתים, $B = 1$ זית
- אם יש עוד ס' בשעה שבא לפנינו (לפני הרב) כגון שבא בעלה וגילה שהעוף אינו לפי הכשרות שהוא מקפיד עליה, מה הדין? $D = 30$ זיתים, $C = 0.5$ זית. ת. פשוט שמותר.
- אם אין ס' בשעה שבא לפנינו, האם אפשר לצרף הבלוע בכלי כדי להתיר? האם יש הבדל בין מין במינו למין בשאינו מינו? $D = 50$ זיתים, $C = 0.9$ זית. ת. לרש"י והרמב"ם מותר כי משערים שנבלע ההיתר בקדירה. הרשב"א

מקשה עליהם כיצד אפשר להתיר? הרי עכשיו האיסור נותן טעם בהיתר! וכיצד אפשר להיות בטוח שההיתר הבלוע בכלי נפלט להתיר? לכן בגלל הספק אין להתיר במין בשאינו מינו ויש להתיר רק במין במינו שבטל ברוב מן התורה. וכן פסק מרן. אבל המהרש"ל אוסר גם במב"מ כיון שלא יודעים לשער.

• אם בשעה שבא לפנינו **אין האיסור בעין**, כגון שבעלה אמר לאשתו בטל. שהעוף לא לפי הכשרות, והיא מיד זרקה אותו. ובא הבעל ושאל הרב מה לעשות, מה הדין? **ת. מותר שמחזיקים ההיתר על חזקתו.**

2. **אם בשעה שנפל האיסור לא היה ס'**, ועכשיו יש ס' **ת. אסור**, שיש לומר שהאיסור התמעט כי לנבלע בקדירה ולכן הוא נבלע בכלי ויפלט בהיתר כפי שתמיד מתחשבים באיסור הבלוע בכלי.

3. **אם לא נודע לנו אם היה ס' בשעה שנפל האיסור:**

• אם **אין ס' בשעה שבא לפנינו**, מה הדין? אולי נוכל לומר שהאיסור הוא כמו שבא לפנינו וההיתר החסר נבלע בקדירה ונצרף אותו כדי להשלים ההיתר החסר? **ת. פשוט שאסור.** וזה כוונת רבנן שאמרו לרב אשי דהיתרא בלע דאיסורא לא בלע (חולין צח ע"א)

• אם **יש ס' בשעה שבא לפנינו?** **ת. מותר** אף במבש"מ כי לא מחזיקין איסור שמא לא היה 60 בשעת נפילה (ט"ז) שמשערים תמיד לפי מה שבא לפנינו. ואפילו אם יש עצמות בהיתר ואין עצמות באיסור שמסתבר שהאיסור הצטמק יותר מהאיסור (משב"ז). אבל הפר"ח אוסר שכל שלא יודעים שהיה 60 אין לסמוך על כך שגם בשעת נפילה היה גם 60 כפי שבא לפנינו ואפילו אם ההיתר הוא מהמינים המצמקים והאיסור אינו כך יש לאסור וכן דעת החכמ"א. ורק אם ידוע לנו שהיה 60 בשעת נפילה וכשבא לפנינו נעלם האיסור בזה יש להתיר ולא מחזיקין איסורא.

עיין שאלה בדרשו צט ג, ד.

רש"י: במאי דבלעה קדרה - **אם ראינוהו כשנפל שם קודם שנתמעט** ואנן משערינן אותו לאחר שנתבשל לכמות שנפל שם ואין בהיתר ששים בו אומדים כמה בלעה קדרה מן ההיתר לפי שכשנפל שם היה היתר הרבה

חולין דף צז: אמר רבי חנינא: כשהן משערינן, משערינן ברוטב, ובקיפה, ובחתיכות, ובקדרה; **איכא דאמרי: בקדרה עצמה, ואיכא דאמרי: במאי דבלעה קדרה.**

ונתמעט בבליעת הקדרה, אבל בקדרה עצמה לא משערינן. וכיון דאיפליגו לישני **ואיסורא דאורייתא היא אזלינן לחומרא ולא משערינן בקדרה. ועיקר הדבר כמות שהוא בא לפנינו משערינן ליה ולא משערינן במאי דבלעה קדרה מן ההיתר לפי שאף מן האיסור נבלע ונתמעט מכמות שהיה. וכדאמרי' לקמן (דף צח) אטו דהיתרא בלע דאיסורא לא בלע.**

רש"י: סבר רב אשי לשעוריה - היתרא ולאוסופי עלה מה שבלעה קדרה כדי לבטל את האיסור, והאיסור היה משער כמו שהוא בא לפנינו מצומקת. דאיסורא לא בלע - בתמיה

דף צח. ההוא כזיתא תרבא דנפל בדיקולא דבשרא, סבר רב אסי **לשעוריה במאי דבלע דיקולא, אמרי ליה רבנן לרב אשי: אטו דהיתרא בלע, דאיסורא לא בלע?**

אף האיסור נצטמק וכשנפל היה בו יותר **אלא הכל משערים כמות שאנו רואים.**

הרשב"א פירוש בחידושיו: וכגון שנפל שם חלב ולא נודע שיעורו בשעת נפילה (לא ידוע אם יש 60 בהיתר נגד האיסור) ועכשיו כשבא לפנינו נמצא כזיתא ולא היה עכשיו בקלחת ששים זיתים לבטל האיסור, ורצה רב אשי לשער הכזית כמות

שהוא עכשיו וההיתר כשעת נפילה ולצרף מה שבלעה הקדרה, וא"ל רבן כשם שנצטמק ההיתר כך נצטמק האיסור והכל כשעה שבא לפנינו משערין אותו.

שיטת רש"י

חידושי הרשב"א: ובמאי דבלעה קדרה כגון שנפל שם איסור, ולא נודע שיעורו בשעת נפילתו, וראינו מה שבקדרה בשעת נפילה, והיה שם רוטב הרבה. ועכשיו כשבא לפנינו לא נמצא בהיתר ששים כנגד האיסור שבא לפנינו, כגון זה מצטרפין מה שבלעה הקדרה מן ההיתר משעת נפילה עד עכשיו שבאותה שעה היתר הרבה היה שם, ונשאר האיסור מצומק כמותו כמו שבא לפנינו. אבל בקדרה עצמה לא משערין, וכתב רש"י וכיון דאיפליגו לישני... ועיקר הדבר... נראה שהוא ז"ל דחה תחילה לישנא קמא מפני הלשון השני דאזלינן בהו לחומרא, ואח"כ דחה אף השני מדאמרינן לקמן אטו דהתירא בלע דאיסורא לא בלע, והלכך לא קיי"ל כחד מהני לישני כלל, אלא כדרך שבא לפנינו משערין ההיתר והאיסור. ומיהו נראה שאף הוא ז"ל מודה ובא שאם ראינו האיסור בשעת נפילתו/והיה 60 בהיתר נגד האיסור בשעת נפילה), ולא נתמעט בשיעור אחד עם ההיתר (וכשבא לפנינו לא היה ששים בהיתר), כגון זה מצטרפין ומשערין ההיתר שנבלע בקדרה וגם האיסור שנבלע, והולכין אחר שעת נפילת האיסור לתוך ההיתר.

וכן פירש הר"ן (לד): דלפי רש"י איירי בשלא ראינוהו אבל כשראינו ההיתר והאיסור מודה דמשערי' במה שבלעה קדירה. ונראה לו שיש ט"ס בפירש"י וצ"ל בשלא ראינו האיסור בשעת נפילתו.

אבל משמרות כהונה הקשה על פירושים דלפי זה אמאי לא מפרש לה רש"י בראינוהו וא"ש עם גמי דלקמן. ותירץ דמסתמיות הגמי' משמע ליה דאיירי ברוב פעמים דבא לשאול ולא ראינוהו. והמשמרות כהונה מפרש דברי רש"י בראינוהו להאיסור אבל לא ראינו להיתר, ומשערי' האיסור כמות שנפל וההיתר במה שבלעה.

והביאור הגר"א (ה) מפרש: ערש"י שם ד"ה במאי כו' ועיקר הדבר כו' ור"ל אם לא ראינו האיסור בשעת נפילתו, ור' חנינא מיירי שראינו האיסור בשעת נפילתו והוא עכשיו כמו שהיה ולא נצטמק וההיתר נצטמק.

נראה שלכל המפרשים: בראינו האיסור וההיתר והיה בו סי' ואחר כך ראינו שנבלע מן ההיתר יותר משערי' במה שבלעה קדירה. ואם לא ראינו משערי' כמו שבא לפנינו.

שיטת הרמב"ם (פרק טו, הלכה כד): כשמשערין בכל האיסורין בין בששים בין במאה בין במאתים, משערין במרק ובתבלין ובכל שיש בקדרה ובמה שבלעה קדרה מאחר שנפל האיסור לפי אומד הדעת, שהרי אי אפשר לעמוד על מה שבלעה בצמצום.

לחם משנה: שם בגמרא (דף צ"ז ב) אמר ר' חנינא... **ופירש"י** ראינוהו כשנפל שם קודם שנתמעט ואנן משערין אותו לאחר שנתבשל לכמות שנפל שם ע"כ. ונראה שזו היא כוונת רבינו שצריך לשער האיסור כמו שנפל כשראוהו שנפל וכן מה שבלעה הקדרה ולא פליג זה למאי דאמר לקמן (דף צ"ח) ההוא כזיתא דתרבא וכו' סבר רב אשי לשעוריה וכו' אטו דהיתרא בלע דאיסורא לא בלע דהתם היינו טעמא מפני שלא ראה האיסור כשנפל ולא היה יודע לשער האיסור אבל

היכא דמשער האיסור ודאי דמשערין מאי דבלעה. **אי נמי** י"ל דהך דקאמר דבלעה הקדרה פליג אדרב אשי לקמן ופסק רבינו כי הך דהכא דמשערין האיסור כמות שהוא ומה שבלעה הקדרה דכיון דהשיעורים הם מדרבנן הקילו.

ומשמרות כהונה דחה את תירוץ השני שהלח"מ וכתב: ותמהני דבפ"ט דין ט' כ' דמשערין בקיפה וברוטב וכו' ולא כתב במאי דבלעה קדירה ע"ש, ע"כ נראה דמ"ש בפט"ו היינו בראינוהו.

שיטת הרשב"א

הרשב"א בחידושו **דחה סברת רש"י**: ומיהו נראה שאף הוא ז"ל מודה ובא שאם ראינו האיסור בשעת נפילתו ולא נתמעט בשיעור אחד עם ההיתר כגון זה מצטרפין ומשערין ההיתר שנבלע בקדרה וגם האיסור שנבלע והולכין אחר שעת נפילת האיסור לתוך ההיתר, וכן פירשו אחרים דהיינו מאי דבלעה קדרה דאמר ר' חנינא, **וזה מן התימה דכיון שעכשיו אין בהיתר ששים לבטלו למה אינו חוזר האיסור ואוסר את ההיתר** שאין בו עכשיו כדי להעלותו שהרי אלו נפל איסור זה בקדרה אחרת היה אוסר בשיעורו ומאי שנא קדרה זו מקדרה דעלמא.

ומפרש הכי סברת הרמב"ם: והרמב"ם ז"ל כ' שמשערים באומד יפה כמה נבלע ועומד בדפני הקדרה ואותו הוא שמצטרפין להיתר, מפני שאנו רואין אותו כאלו עומד בעין בחוץ ומצטרף למה שבתוך הקדרה **אבל מה שפחת מחמת האור שכלה ואבד לא**.

ואח"כ הביא פי' האחרים וסיים **ומסתברא דדוקא במין במינו מקלי'**. [ולא הבנתי פשוטן של דבריו, ולא הפירוש של ביאור הגר"א על סברת הרשב"א]

הטור כתב שכך פסק הרשב"א: ויראה לי מין במינו שמן התורה בטל ברוב וחכמים הצריכו ששים תולין להקל אבל מין בשאינו מינו כזית בכדי אכילת פרס דבר תורה ואפי' טעמו כעיקרו אין תולין בו להקל ואין משערין אלא במה שבא לפנינו.

נראה שפסק כרש"י בדאורייתא לשער כמו שבאה לפנינו ובדרבנן כרמב"ם ולצרף גם את הבלוע שבקדרה.

הלכה

סעיף ד: משערים ברוטב ובקיפה ובחתיכות. ומשערין ההיתר והאיסור כמו שבא לפנינו, אף על גב שהיה בהיתר יותר מתחלה ונתמעט בבישולו ונבלע בקדרה. והני מילי במין בשאינו מינו, אבל אם הוא מין במינו משערין גם במה שבלעה הקדרה ועומד בדפני הקדרה. ומשערים זה באומד יפה, ורואין אותו כאילו הוא בעין, אבל מה שכלה ואבד מחמת האור אינו מצטרף, שזה כלה לגמרי.

ט"ז ה: וא"ל אמאי אנו מתירין ביש עכשיו ששים לפנינו שמא בעת נפילת האיסור היה האיסור גדול מאוד ונצטמק ממנו הרבה ממה שנצטמק ההיתר דאחזוקי איסורא לא מחזקינן כיון שעכשיו אין ריעותא ויש סי'.

הט"ז והש"ך פסקו כהרש"ל: אפילו ראינו האיסור לפני שנפל ולא התמעט, משערין הקדרה כמו שהיא מכיון שאין אנו יכולים לשער כמה מההיתר נבלע בקדרה. **והפר"ח** (ז) כתב שראוי להורות כן אם לא בשעת הדחק.

הלכה למעשה לפי הזבחי צדק (יג-טז)

א. אם בשעה שנפל האיסור היה בהיתר ס' כדי לבטלו:

- אם יש עוד ס' בשעה שבא לפנינו, ודאי מותר,
- אם אין ס' בשעה שבא לפנינו, אזלינן בתר השתא ואסור. אף במב"מ ושעת הדחק, לפי דאנן לא בקיאי לשער בבלוע,
- אם בשעה שבא לפנינו אין האיסור בעין, כגון שזרקו או שניתך לתוך התבשיל, מעמידין הדבר על חזקתו ומותר.
  - ב. אם בשעה שנפל האיסור לא היה ס', אע"פ שיש עכשיו ס' הכל אסור.
  - ג. אם לא נודע לנו אם היה ס' בשעה שנפל האיסור:
- אם אין ס' בשעה שבא לפנינו אסור,
- אם יש ס' בשעה שבא לפנינו מותר, דלא מחזיקינן איסורא, אף במין בשא"מ (דלא כהפר"ח שאוסר),
- מיהו אם היה האיסור דבר שהוא ניתך בנקל כגון חלב (בצירי) אסור.